

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS
Į S T A T Y M A S**

2002 m. gegužės 16 d. Nr. IX-886
Vilnius

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

1. Šis Įstatymas apibrėžia visuomenės sveikatos priežiūrą, šios priežiūros sistemos struktūrą ir valstybinį reguliavimą, nustato visuomenės sveikatos stiprinimo, ligų ir traumų profilaktikos, visuomenės sveikatos saugos ir kontrolės pagrindus, fizinių asmenų teisės verstis visuomenės sveikatos priežiūra įgijimo ir jų profesinio tobulinimo pagrindus, juridinių ir fizinių asmenų teisinius santykius visuomenės sveikatos priežiūros srityje.

2. Visuomenės sveikatos priežiūrą reglamentuoja šis Įstatymas, kiti įstatymai bei kiti teisės aktai, reguliuojantys atskiras veiklos sritis, darančias įtaką visuomenės sveikatai.

2 straipsnis. Pagrindinės šio Įstatymo sąvokos

1. **Visuomenės sveikata** – gyventojų visapusė dvasinė, fizinė ir socialinė gerovė.

2. **Visuomenės sveikatos priežiūra** – organizacinių, teisinių, ekonominių, techninių, socialinių bei medicinos priemonių, padedančių įgyvendinti ligų ir traumų profilaktiką, išsaugoti visuomenės sveikatą bei ją stiprinti, visuma.

3. **Sveikatos aplinka** – visuomenės sveikatai darančių įtaką veiksnių visuma.

4. **Visuomenės sveikatai darantys įtaką veiksniai** – žmogaus aplinkos biologinių, cheminių, ekonominių, ergonominių, fizikinių, socialinių ir psichologinių veiksnių, darančių įtaką ir žmogaus, ir visuomenės sveikatai, visuma.

5. **Visuomenės sveikatos ekspertizė** – visuomenės sveikatai darančių įtaką veiksnių galimo ar esamo poveikio visuomenės sveikatai nustatymo bei išvadų ir pasiūlymų, kaip užkirsti kelią šiam poveikiui ar jį riboti, rengimo procesas.

6. **Visuomenės sveikatos ugdymas** – valstybės ir savivaldybių bei pilietinės iniciatyvos priemonių, formuojančių sveiką gyvenseną, visuma.

7. **Visuomenės sveikatos rizikos veiksniai** – natūralūs gamtos bei dirbtiniai veiksniai, taip pat gyvenimo ir elgesio įpročiai, dėl kurių poveikio atsiranda rizika visų gyventojų ar atskirų jų grupių sveikatai.

8. **Poveikio visuomenės sveikatai vertinimas** – planuojamos ūkinės veiklos galimo poveikio visuomenės sveikatai nustatymo, apibūdinimo ir įvertinimo procesas.

9. **Visuomenės sveikatos saugos ekspertizė** – visuomenės sveikatos veiksnių esamo poveikio visuomenės sveikatai tyrimo ir analizės, išvadų ir pasiūlymų, kaip užkirsti kelią šiam poveikiui ar jį riboti, rengimo procesas.

10. **Darbo higiena** – higienos sritis, apimanti darbo ir darbo aplinkos veiksnių poveikio žmogaus organizmui tyrimus ir įvertinimą, priemonių jo darbingumui ir sveikatai išsaugoti rengimą.

11. **Visuomenės sveikatos sauga** – organizacinių, techninių, socialinių, ekonominių ir teisinių priemonių, skirtų visuomenės ar atskirų jos grupių sveikatai apsaugoti nuo aplinkos veiksnių kenksmingo poveikio arba šio poveikio rizikai kiek įmanoma sumažinti, visuma.

12. **Visuomenės sveikatos saugos reglamentas (higienos norma)** – sveikatos apsaugos ministro patvirtintas teisės aktas, nustatantis bendras privalomojo pobūdžio teisės normas visuomenės sveikatos saugos srityje.

13. **Epidemiologiškai svarbi veikla** – veikla, kai asmenys turi tiesioginį sąlytį su neįpakuotais maisto produktais, centralizuotai tiekia vandenį, prižiūri vandentiekio sistemas, gamina vaistus, kosmetikos priemones bei asmens higienos priemones arba teikia kosmetikos, pirties, kirpimo ir kitas paslaugas, turėdami tiesioginį sąlytį su žmogaus kūnu.

3 straipsnis. Visuomenės sveikatos priežiūros principai

Svarbiausi visuomenės sveikatos priežiūros principai, kuriais vadovaujantis atliekama visuomenės sveikatos priežiūra, yra šie:

- 1) visuomenės sveikatos priežiūros visuotinumai, priimtinumai, tinkamumas, prieinamumas ir mokslinis pagrindumas;
- 2) neatidėliotinas ir visapusiškas visuomenės informavimas, švietimas visuomenės sveikatos klausimais;
- 3) valstybės skatinama sveikatai naudinga ūkinė komercinė veikla ir iniciatyva;
- 4) visuomenės sveikatai kenksmingos veiklos draudimas ar ribojimas;
- 5) valstybės valdymo institucijų ir ūkio subjektų bendradarbiavimas formuojant ir įgyvendinant visuomenės sveikatos politiką;
- 6) žalos visuomenės sveikatai atlyginimas Civilinio kodekso nustatyta tvarka.

4 straipsnis. Visuomenės sveikatos ir visuomenės galimybės gerinti savo sveikatą užtikrinimo metodai ir priemonės

1. Visuomenės sveikata ir visuomenės gebėjimas gerinti savo sveikatą turi būti užtikrinami šiais metodais ir priemonėmis:

- 1) ligų profilaktika ir kontrolė;
- 2) valstybiniu visuomenės sveikatos priežiūros reguliavimu, tikslinių programų, užtikrinančių gyventojų gyvenimo kokybę ir sveikatos gerovę, rengimu ir įgyvendinimu;
- 3) valstybine, savivaldybių ir privačia visuomenės sveikatos priežiūra;
- 4) potencialią grėsmę (pavojų) žmogaus sveikatai keliančių produktų sertifikavimu bei veiklos sričių licencijavimu;
- 5) visuomenės sveikatos stebėseną (monitoringą) ir ekspertizę, neatidėliotinu visuomenės informavimu apie atsiradusias užkrečiamąsias ligas, apsinuodijimus ir kitas masines užkrečiamąsias ligas, gyvenamosios aplinkos būklę, vykdomas ligų kontrolės bei profilaktikos priemones, sveikos gyvensenos propaganda ir gyventojų sveikatos ugdymą;
- 6) kitomis šio Įstatymo nustatytais priemonėmis.

2. Visuomenės sveikatą užtikrinančios priemonės finansuojamos iš valstybės ir savivaldybių biudžetų, Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, fizinių ir juridinių asmenų lėšų, kitų šaltinių, laikantis įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytos tvarkos.

II SKYRIUS VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SISTEMOS STRUKTŪRA

5 straipsnis. Visuomenės sveikatos priežiūros sistemos struktūra

1. Visuomenės sveikatos priežiūra organizuojama šiais lygiais:
 - 1) pirminiu (pirminė visuomenės sveikatos priežiūra);
 - 2) antriniu (antrinė visuomenės sveikatos priežiūra);
 - 3) tretiniu (tretinė visuomenės sveikatos priežiūra).
2. Visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų nomenklatūrą nustato Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas, kiti įstatymai ir kiti teisės aktai.

6 straipsnis. Pirminė visuomenės sveikatos priežiūra

1. Pirminė visuomenės sveikatos priežiūra organizuojama savivaldybės lygiu.
2. Pirminė visuomenės sveikatos priežiūra atliekama kartu su asmens sveikatos priežiūros paslaugomis, kurias teikia asmens sveikatos priežiūros įstaigos.

3. Savivaldybės institucijos taip pat gali įsteigti pirminės visuomenės sveikatos priežiūros įstaigas.

7 straipsnis. Antrinė visuomenės sveikatos priežiūra

1. Antrinė visuomenės sveikatos priežiūra organizuojama valstybės lygiu ir įgyvendinama per antrinio lygio visuomenės sveikatos priežiūros įstaigas.

2. Antrinio lygio visuomenės sveikatos priežiūros įstaigos veikia teritoriniu principu.

3. Antrinio lygio visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų steigėja yra Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba).

8 straipsnis. Tretinė visuomenės sveikatos priežiūra

1. Tretinė visuomenės sveikatos priežiūra organizuojama valstybės lygiu ir įgyvendinama per tretinio lygio visuomenės sveikatos priežiūros įstaigas.

2. Tretinio lygio visuomenės sveikatos priežiūros įstaigos veikia atskirose visuomenės sveikatos priežiūros srityse, metodiškai vadovaudamos pirminio ir antrinio lygio visuomenės sveikatos priežiūros įstaigoms.

3. Tretinio lygio visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų steigėja yra Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba.

III SKYRIUS

VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS VALSTYBINIS REGULIAVIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS

VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS VADYBA

9 straipsnis. Visuomenės sveikatos priežiūros sistemos koordinavimas ir kontrolė

Visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų bei asmens sveikatos priežiūros įstaigų, teikiančių visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas, veiklą koordinuoja ir kontroliuoja Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba.

10 straipsnis. Valstybės, apskričių ir savivaldybių visuomenės sveikatos priežiūros strateginis planavimas ir įgyvendinimas

1. Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros politikos tikslus ir uždavinius, gyventojų sveikatos lygio siekiamus rodiklius nustato Seimas, patvirtindamas Lietuvos sveikatos programą.

2. Lietuvos sveikatos programai įgyvendinti Vyriausybė tvirtina Lietuvos nacionalinę visuomenės sveikatos priežiūros strategiją.

3. Valstybės institucijos, įgyvendindamos Lietuvos sveikatos programą, įtraukia Lietuvos nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros strategijos nuostatas į rengiamas socialines ekonomines programas, planus ir regionų plėtros programas.

4. Apskričių viršininkai ir savivaldybių institucijos Lietuvos nacionalinę visuomenės sveikatos priežiūros strategiją įgyvendina per regionines ir savivaldybių sveikatos programas.

5. Lietuvos nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros strategijos, jos įgyvendinimo planų ir programų rengimą bei įgyvendinimą koordinuoja Vyriausybės įgaliota institucija. Ji rengia ir skelbia visuomenei Lietuvos nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros strategijos įgyvendinimo ataskaitą bei kas dveji metai organizuoja viešą jos rezultatų svarstymą.

11 straipsnis. Visuomenės sveikatos priežiūros programų vykdymas ir paslaugų teikimas

1. Visuomenės sveikatos priežiūros programų rengimo, finansavimo, įgyvendinimo ir kontrolės tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

2. Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos pagal visuomenės sveikatos priežiūros sutartis, kurias sudaro paslaugų užsakovai ir teikėjai.

3. Visuomenės sveikatos priežiūros sutartyse, atsižvelgiant į Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintas visuomenės sveikatos priežiūros priemonių ir paslaugų kainas, nustatomi finansavimą atitinkantys būtinųjų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų ir paslaugų teikimo mastai.

4. Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų užsakovai yra viešojo administravimo subjektai, Valstybinė ir teritorinės ligonių kasos bei kiti juridiniai ir fiziniai asmenys.

ANTRASIS SKIRSNIS

VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO SUBJEKTAI

12 straipsnis. Visuomenės sveikatos priežiūros viešojo administravimo subjektai

Visuomenės sveikatos priežiūros viešąjį administravimą pagal savo kompetenciją vykdo Vyriausybė, ministerijos, Vyriausybės įstaigos, Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos.

13 straipsnis. Visuomenės sveikatos priežiūros viešojo administravimo įvertinimas ir koordinavimas

Visuomenės sveikatos politikos priemonių planavimą ir įgyvendinimą ministerijose, Vyriausybės įstaigose koordinuoja Valstybinė sveikatos reikalų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, o Vyriausybės įgaliota institucija kasmet organizuoja visuomenės sveikatos priežiūros viešojo administravimo įvertinimą.

14 straipsnis. Visuomenės sveikatos priežiūros veiklos koordinavimas

Įmonių, įstaigų ir organizacijų, teikiančių visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas, veiklą pagal savo kompetenciją koordinuoja Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba.

15 straipsnis. Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos kompetencija

Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba:

1) įgyvendina visuomenės sveikatos priežiūros strategiją ir programas pagal Pasaulinės sveikatos organizacijos, Lietuvos Respublikos Seimo, Vyriausybės, Sveikatos apsaugos ministerijos numatytas sveikatos politikos kryptis;

2) įstatymų nustatyta tvarka steigia valstybės visuomenės sveikatos priežiūros biudžetines, viešąsias įstaigas ir atlieka įstatymų ir kitų teisės aktų šioms įstaigoms nustatytas steigėjo funkcijas;

3) vykdo viešojo administravimo stebėseną (monitoringą) visuomenės sveikatos priežiūros srityje;

4) kontroliuoja visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, kokybę (tinkamumą) ir efektyvumą;

5) koordinuoja būtinųjų visuomenės sveikatos priežiūros priemonių ir paslaugų teikimą;

6) pagal savo kompetenciją vykdo valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę sveikatos priežiūros, švietimo, globos ir rūpybos įstaigose, taip pat kitose visuomenės sveikatos priežiūros srityse, kuriose visuomenės sveikatos saugos kontrolė nėra pavesta kitoms viešojo administravimo institucijoms, ir analizuoja visuomenės sveikatos saugą, vykdydama visuomenės sveikatos saugos stebėseną (monitoringą), atlikdama įvertinimą, rengdama pasiūlymus dėl visuomenės sveikatos saugos gerinimo ir atitinkamas metodikas;

7) koordinuoja sveikatos informacinės sistemos kūrimą, jos komponentų (registrų, mokslinės, techninės ir teisinės informacijos duomenų bazių, duomenų bankų) visuomenės sveikatos priežiūros klausimais steigimą ir tvarkymą;

8) pagal savo kompetenciją rengia visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų bei programų projektus, teikia pastabas ir pasiūlymus dėl kitų institucijų parengtų teisės aktų bei programų projektų, galinčių turėti įtakos visuomenės sveikatai;

9) užtikrina, kad planuojamos ūkinės veiklos organizatorius (užsakovas) nustatytų, apibūdintų ir įvertintų galimą tiesioginį ir netiesioginį planuojamos ūkinės veiklos poveikį sveikatai;

10) pagal savo kompetenciją, apibrėžtą šiame Įstatyme ir kituose teisės aktuose, tvirtina teisės aktus ir rekomendacinio pobūdžio dokumentus;

11) organizuoja visuomenės sveikatos priežiūros specialistų tobulinimą ir mokymą;

12) vykdo valstybinę visuomenės sveikatos priežiūros kontrolę kariniuose daliniuose, policijos ir laisvės atėmimo bei kardomojo kalnimo vietose;

13) atlieka viešojo administravimo funkcijas ekstremalių sveikatai situacijų valdymo srityje;

14) atlieka kitas visuomenės sveikatos priežiūros viešojo administravimo funkcijas, kurias reglamentuoja šis ir kiti įstatymai, taip pat Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos nuostatai.

TREČIASIS SKIRSNIS VALSTYBINIS VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS REGULIAVIMAS

16 straipsnis. Visuomenės sveikatos saugos reglamentas (higienos norma)

1. Privalomuosius higienos normatyvus bei taisykles, reglamentuojančias fizinių ir juridinių asmenų veiklą visuomenės sveikatos srityje, nustato Visuomenės sveikatos saugos reglamentas (higienos norma). Jį tvirtina sveikatos apsaugos ministras.

2. Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba pagal savo kompetenciją vykdo visuomenės sveikatos saugos reglamentavimo (higienos normų) efektyvumo stebėseną (monitoringą).

17 straipsnis. Visuomenės sveikatos teisės aktų skelbimas

Įmonės, įstaigos ir organizacijos, kurių veiklą nustato visuomenės sveikatos saugos reglamentai (higienos normos) ir kiti visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktai, turi sudaryti sąlygas darbuotojams su jais susipažinti.

IV SKYRIUS VISUOMENĖS SVEIKATOS UŽTIKRINIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS SVEIKATOS APLINKA

18 straipsnis. Sveikatos aplinkos sauga

1. Sveikatos aplinka saugoma šiomis priemonėmis:

1) gerinama aplinka, kad ji būtų palanki žmonių sveikatai, mažinamas žmogaus veiklos neigiamas poveikis sveikatai, pašalinama aplinkai žmogaus veikla padaryta žala;

2) užtikrinamas kaupiamų duomenų, įvairiais aspektais apibūdinančių sveikatos aplinką, patikimumas ir prieinamumas, jų panaudojimas visuomenės sveikatos būklei įvertinti, tendencijoms ir poveikiui analizuoti;

3) užtikrinama aplinkos rizikos veiksnių žmonių sveikatai vertinimo sistemos veikla;

4) visuomenė informuojama ir mokoma sveikatos aplinkos klausimais, bendradarbiaujama siekiant sveikatos aplinkos tikslų;

5) norint pradėti ar išplėsti ūkinę veiklą, galinčią kelti grėsmę (pavojų) žmogaus sveikatai, atliekamas poveikio visuomenės sveikatai vertinimas.

2. Valstybės ir savivaldybių institucijos, priimdamos sprendimus, tvirtindamos programas, turi įgyvendinti šio straipsnio 1 dalyje numatytas priemones.

19 straipsnis. Sveikos mitybos užtikrinimas

1. Sveikos mitybos užtikrinimo priemonės:

1) Lietuvos gyventojų mitybos moksliai pagrįstų duomenų kaupimas ir sveikos mitybos mokymo sistemos sukūrimas;

2) su maistu ir geriamuoju vandeniu susijusių ligų plitimo mažinimas, profilaktinių priemonių nustatymas;

3) sveiko maisto bei mitybos politikos principų formavimas;

4) natūralaus kūdikių maitinimo ir kitų sveikatai palankių mitybos įpročių skatinimas;

5) maisto saugos politikos įgyvendinimo siekiant sumažinti gyventojų sergamumą koordinavimas;

6) gyventojų mitybos būklės stebėjimas ir vertinimas, priemonių jai gerinti rengimas;

7) mokslinių tyrimų mitybos, maisto saugos ir sveikatos srityje vykdymas;

8) šio ir kitų įstatymų nustatytų kitų priemonių taikymas.

2. Maisto tvarkymo saugos kontrolę vykdo maisto kontrolės institucija Maisto įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

3. Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba pagal savo kompetenciją reglamentuoja sveiką mitybą bei maisto saugą ir vykdo šio reglamentavimo efektyvumo stebėseną (monitoringą).

20 straipsnis. Nacionalinis aplinkos sveikatinimo veiksmų planas (programa)

1. Vyriausybė tvirtina Nacionalinį aplinkos sveikatinimo veiksmų planą (programą), numatantį ligų ir traumų profilaktiką, kontrolę bei šio plano (programos) įgyvendinimo priemones.

2. Sveikatos apaugos ministerija ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigos pagal savo kompetenciją koordinuoja ir kartu su kitomis valstybės, savivaldybių institucijomis, ūkio subjektais įgyvendina Nacionalinį aplinkos sveikatinimo veiksmų planą (programą).

21 straipsnis. Asmenų gyvenamosios aplinkos sauga

1. Saugi asmenų gyvenamoji aplinka užtikrinama šiomis priemonėmis:

1) jonizuojančiosios ir nejonizuojančiosios spinduliuotės, garso, vibracijos, kitų kenksmingų fizikinių veiksnių ribojimas;

2) pakankamas tinkamo geriamojo vandens kiekis;

3) sveikatai kenksmingų atliekų likvidavimas;

4) teritorijos apželdinimas alergijos nesukeliantis ir toksinio poveikio sveikatai neturintis augalija;

5) tinkamų higienos sąlygų ir režimo gyvenamojoje teritorijoje bei pastatuose sudarymas;

6) natūralus ir dirbtinis patalpų ir teritorijų apšvietimas;

7) gyvenamųjų patalpų tinkamas mikroklimatas ir grynas oras;

8) kitos priemonės.

2. Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba koordinuoja šio straipsnio 1 dalyje numatytų priemonių vykdymą.

22 straipsnis. Darbo higiena

1. Darbo higiena užtikrinama šiomis priemonėmis:

1) darbo aplinkoje veikiančių fizikinių, cheminių ir biologinių veiksnių reglamentavimas, tyrimų atlikimas, rizikos darbuotojų sveikatai įvertinimas, rekomendacijų darbdaviams teikimas;

2) darbo priemonių ir privalomųjų saugos reikalavimų atitikties įvertinimas;

3) visuomenės profesinės sveikatos ugdymas;

4) visuomenės ir suinteresuotų fizinių bei juridinių asmenų konsultavimas darbo higienos klausimais.

2. Darbo higienos reikalavimų laikymosi kontrolę ir darbo aplinkos pažeidimų prevenciją vykdo Valstybinė darbo inspekcija Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo, Valstybinės darbo inspekcijos įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

3. Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba reglamentuoja darbuotojų sveikatos saugą ir vykdo šio reglamentavimo efektyvumo stebėseną (monitoringą).

23 straipsnis. Teritorijų, statinių ir visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų atitikimas

Visi statybos dalyviai, valstybinės teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros institucijos, projektavimo sąlygas nustatantys subjektai privalo užtikrinti, kad teritorijų planavimo dokumentai, statinių projektai, pagal juos sutvarkyta aplinka ir pastatyti statiniai atitiktų visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų reikalavimus.

24 straipsnis. Sanitarinės apsaugos zonos

1. Įmonės, projektuojančios, statančios, valdančios ar turinčios nuosavybės teise statinius, kuriuose vykdoma veikla yra epidemiologiškai svarbi arba yra susijusi su žmogaus gyvenamosios aplinkos tarša, projektuoja ir įrengia aplink šiuos statinius sanitarinės apsaugos zonas.

2. Ūkinės komercinės veiklos rūšis, kurioms įrengiamos sanitarinės apsaugos zonos, sanitarinės apsaugos zonos ribų nustatymo tvarką, režimo reikalavimus nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

3. Sanitarinių apsaugos zonų įgyvendinimo kontrolę vykdo savivaldybių institucijos, Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba ir kitos valstybės valdymo institucijos.

25 straipsnis. Visuomenės sveikatos saugos užtikrinimas planuojant teritorijas, pradedant ir plečiant ūkinę veiklą

1. Fiziniai ir juridiniai asmenys, rengdami planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo, teritorijų planavimo dokumentus ir statinių projektus, įstatymų nustatyta tvarka atlieka poveikio visuomenės sveikatai vertinimą.

2. Kai atliekamas poveikio visuomenės sveikatai vertinimas, Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytus atvejus ir vertinimo atlikimo tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

ANTRASIS SKIRSNIS LIGŲ IR TRAUMŲ PROFILAKTIKA BEI KONTROLĖ

26 straipsnis. Neinfekcinių ligų ir traumų epidemiologinė priežiūra bei tyrimai

1. Neinfekcinėms ligoms ir traumoms, kurios atsiranda dėl gyvenimo būdo ir įpročių, darbo, mokslo bei kitų veiklos sąlygų, taikoma epidemiologinė priežiūra.

2. Neinfekcinių ligų ir traumų kontrolės ir profilaktikos privalomoji epidemiologinė priežiūra apima asmenis, kurių veikla susijusi su nuodingosiomis medžiagomis ar jų produktais, centralizuotai tiekiančius geriamąjį vandenį, prižiūrinčius vandentiekio sistemas, gaminančius vaistus, kosmetikos bei asmens higienos priemones arba teikiančius kosmetikos ir kitas paslaugas, kurių metu žmogaus aplinką veikia cheminiai, ekonominiai, ergonominiai, fizikiniai, socialiniai ir psichologiniai veiksniai.

3. Sveikatos apsaugos ministerija nustato epidemiologiškai analizuojamų neinfekcinių ligų sąrašus bei specialiuosius higienos reikalavimus šio straipsnio 2 dalyje numatyta veiklai vykdyti.

4. Teritorinės ligonių kasos kartą per dvejus metus organizuoja Lietuvos Respublikos privalomuoju sveikatos draudimu apdraustų asmenų sveikatos būklės ir rizikos veiksnių paplitimo tyrimus. Šių tyrimų tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

5. Teritorinės ligonių kasos organizuoja privalomuoju sveikatos draudimu apdraustų asmenų ligų ir traumų pasekmių bei sveikatos priežiūros ekonominį įvertinimą. Šio darbo turinį ir tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

27 straipsnis. Neinfekcinių ligų kontrolės ir profilaktikos valdymas

1. Neinfekcinių ligų, būdingų vienai teritorijai, epidemiologinį stebėjimą atlieka pirminio lygio visuomenės sveikatos priežiūros įstaigos, o būdingų kelioms teritorijoms – antrinio lygio visuomenės sveikatos priežiūros įstaigos.

2. Savivaldybės taryba kadencijos laikotarpiui tvirtina neinfekcinių ligų profilaktikos ir kontrolės bei sveikatos palaikymo ir stiprinimo programas, kuriose numatomi per savivaldybės kadenciją siekiami sveikatos rodikliai, kasmet išklauso mero pateikiamas šių programų vykdymo ataskaitas.

28 straipsnis. Epidemiologiškai svarbi veikla

Epidemiologiškai svarbias veiklos sritis, kuriose, nesilaikant nustatytų higienos reikalavimų, galėtų kilti pavojus užsikrėsti užkrečiamosiomis ligomis bei atsirastų neinfekcinių ligų protrūkiai, nustato Sveikatos apsaugos ministerija.

TREČIASIS SKIRSNIS VARTOTOJŲ SVEIKATOS SAUGA

29 straipsnis. Nekenksmingumo vartotojų sveikatai užtikrinimas

1. Gaminti, platinti ir vartoti naujų rūšių žaliavas, produktus (statybines medžiagas, tarą, įpakavimo medžiagas, parfumeriją ir kosmetiką, dirbinius vaikams ir kt.), diegti naujas technologines linijas, procesus, naujus įrenginius, prietaisus ir darbo įrankius leidžiama, jeigu jie atitinka teisės aktų reikalavimus.

2. Gaminti, naudoti, laikyti, vežti ir sunaikinti nuodingas ir pavojingas chemines medžiagas galima tik teisės aktų nustatyta tvarka.

30 straipsnis. Informacinė sistema

1. Siekdama skatinti nelaimingų atsitikimų buityje profilaktiką, produktų saugumo gerinimą bei vartotojų informavimą ir ugdymą, kad šie saugiau vartotų produktus, Sveikatos apsaugos ministerija parengia vartotojų apsinuodijimų ir nelaimingų atsitikimų informacinę sistemą.

2. Vartotojų apsinuodijimų ir nelaimingų atsitikimų informacinėje sistemoje kaupiama informacija apie apsinuodijimus ir nelaimingus atsitikimus buityje, kurių metu nukentėjo ir (ar) žuvo žmonės.

3. Vartotojų apsinuodijimų ir nelaimingų atsitikimų informacinę sistemą sudaro sveikatos priežiūros įstaigų, gelbėjimo tarnybų bei kitų institucijų teikiama informacija.

31 straipsnis. Produktų sauga

Saugūs produktai turi atitikti įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytus privalomuosius produktų saugos reikalavimus.

32 straipsnis. Valstybinė vartotojų, gamintojų, paslaugų teikėjų, platintojų informavimo visuomenės sveikatos saugos klausimais programa

Vyriausybės įgaliota institucija parengia ir teikia Vyriausybei tvirtinti valstybinę vartotojų, gamintojų, paslaugų teikėjų, platintojų informavimo visuomenės sveikatos saugos klausimais programą.

V SKYRIUS SVEIKA GYVENSENA

PIRMASIS SKIRSNIS VISUOMENĖS SVEIKATOS STIPRINIMAS

33 straipsnis. Visuomenės sveikatos stiprinimas

Visuomenės sveikatos stiprinimas apima sveikatos mokymą, informacijos apie sveiką gyvenimą sklaidimą, sveikos gyvensenos propagavimą, formavimą ir nuo elgsenos priklausomų visuomenės sveikatos rizikos veiksnių mažinimą, kitas šio Įstatymo ir visuomenės sveikatos priežiūros teisės aktų numatytas priemones.

34 straipsnis. Visuomenės sveikatos mokymas

1. Valstybės tarnautojai privalo turėti žinių apie visuomenės sveikatos politikos ir strategijų formavimą bei įgyvendinimą. Valstybės tarnautojų, kurie privalo įgyti šių žinių, grupes ir kategorijas, jų mokymo programas ir tvarką nustato Vyriausybė arba jos įgaliotos institucijos.

2. Valstybės ir savivaldybių visuomenės sveikatos priežiūros įstaigos organizuoja savivaldybių bendruomenių narių, suinteresuotų visuomeninių organizacijų narių mokymą, kaip spręsti visuomenės sveikatos problemas.

3. Valstybės ir savivaldybių institucijos visuomenės sveikatos stiprinimo mokymą įtraukia į sveikatos priežiūros specialistų, socialinių darbuotojų, pedagogų, vaikų ugdymo bei kūno kultūros specialistų rengimo, kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo programas.

4. Asmenys, kurie dirba pagal profesijas, įrašytas į Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintą sąrašą, privalo įgyti žinių sveikatos klausimais. Šių asmenų privalomąjį sveikatos mokymą vykdo šiam darbui licencijuoti juridiniai bei fiziniai asmenys.

5. Jeigu darbuotojas, išskyrus valstybės viešojo administravimo tarnautojus, atsisako išklaudyti privalomojo sveikatos mokymo kursą, darbdavys jį nušalina nuo darbo arba, esant galimybei, toje pačioje darbovietėje perkelia į kitą darbą, kuriame nereikia privalomojo sveikatos mokymo žinių.

6. Asmenų, kurie dėl savo darbo ar kitos veiklos pobūdžio privalo įgyti pirmosios medicinos pagalbos teikimo žinių ir įgūdžių, profesijų ir veiklos sričių sąrašą bei mokymo tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

7. Savanoriškąjį visuomenės sveikatos mokymą vykdo visuomenės sveikatos priežiūrai licencijuoti juridiniai ir fiziniai asmenys. Šio mokymo turinį ir jo organizavimo tvarką nustato Vyriausybės įgaliota institucija.

35 straipsnis. Sveikatos žinių populiarinimas

1. Visuomenės informavimo priemonės turi pranešti gyventojams apie nepalankias, pavojingas ir grėsmingas jų sveikatai situacijas, sveikatos priežiūros viešojo administravimo institucijų pareigūnams ir specialistams suteikti galimybę paaiškinti apie priemones, kurios padėtų išvengti žalos sveikatai ar šią žalą sumažinti.

2. Sveikata populiarinama pagal valstybės ir savivaldybių sveikatos programas.

36 straipsnis. Vaikų sveikatos sauga ir ugdymas

1. Valstybės ir savivaldybių švietimo įstaigos ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigos organizuoja vaikų sveikatos saugą ir už ją atsako, moko sveikos gyvensenos įgūdžių.

2. Vaikų sveikatos sauga įgyvendinama:

1) užtikrinant įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytas vaikų ugdymo, mokymosi, mitybos, kūno kultūros ir sporto, poilsio, medicinos bei psichologinės pagalbos teikimo sąlygas ugdymo įstaigose ir vaikų apsaugą nuo fizinę bei psichinę sveikatą žalojančio poveikio;

2) užtikrinant visiems vaikams tinkamą sveikatos priežiūrą;

3) didinant visų vaikų imunitetą užkrečiamosioms ligoms, nuo kurių skiepijama.

37 straipsnis. Asmenų veikla visuomenės sveikatai stiprinti

1. Valstybė skatina fizinių ir juridinių asmenų veiklą, stiprinančią visuomenės sveikatą, padeda kurti sveiką aplinką, skatina žmones gyventi sveikai ir stiprinti sveikos gyvensenos motyvus.

2. Sveikatos apsaugos ministerijos teikimu Vyriausybė patvirtina valstybinę sveikatos ekonomikos programą šio straipsnio 1 dalies nuostatoms įgyvendinti.

ANTRASIS SKIRSNIS POVEIKIO VISUOMENĖS SVEIKATAI VERTINIMAS

38 straipsnis. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai vertinimas

1. Atliekant planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai vertinimą, nustatomas fizikinių, cheminių, biologinių, mutageninių, teratogeninių ir psichoemocinių, ergonominių ir kitų veiksnių galimas poveikis visuomenės sveikatai.

2. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai vertinimas atliekamas Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nustatyta tvarka. Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metodinius nurodymus rengia Sveikatos apsaugos ministerija ar jos įgaliota institucija.

39 straipsnis. Visuomenės sveikatos saugos ekspertizė

1. Visuomenės sveikatos saugos ekspertizė atliekama nustatant fizikinių, cheminių, biologinių, mutageninių, teratogeninių ir psichoemocinių, ergonominių ir kitų visuomenės sveikatos veiksnių įtaką visuomenės sveikatai.

2. Visuomenės sveikatos saugos ekspertizę gali atlikti fiziniai ir juridiniai asmenys, teisės aktų nustatyta tvarka įgiję teisę verstis šia veikla.

3. Visuomenės sveikatos saugos ekspertizės išvados teikiamos kompetentingoms valstybės ir savivaldybių institucijoms, o šios jas išnagrinėja ir prireikus imasi atitinkamų priemonių.

4. Vyriausybės nustatyta tvarka ir atvejais visuomenės sveikatos saugos ekspertizė atliekama ūkio subjektų lėšomis, o valstybinė visuomenės sveikatos saugos ekspertizė – valstybės viešojo administravimo institucijų užsakymu valstybės biudžeto lėšomis.

40 straipsnis. Standartų, techninių dokumentų vertinimas visuomenės sveikatos požiūriu

Visuomenės sveikatos požiūriu taip pat vertinami standartų, techninių dokumentų, galinčių turėti įtakos visuomenės sveikatos veiksnių atsiradimui, buvimui ir mastui, projektai.

TREČIASIS SKIRSNIS VISUOMENĖS SVEIKATOS KONTROLĖ

41 straipsnis. Visuomenės sveikatos kontrolė

1. Visuomenės sveikatos kontrolė yra valstybinė ir savivaldybių.

2. Visuomenės sveikatos kontrolės rūšis nustato Sveikatos sistemos įstatymas.

3. Viešojo administravimo institucijos vykdo visuomenės sveikatos kontrolę pagal savo kompetenciją, nustatytą teisės aktuose.

4. Sanitarijos priemonių (išskyrus darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimus) įgyvendinimo kontrolę savivaldybių teritorijose vykdo savivaldybių sanitarijos inspektorai sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka.

42 straipsnis. Valstybinis visuomenės sveikatos priežiūros veiklos auditas

Siekdama įvertinti įtaką sveikatai, valstybinį visuomenės sveikatos priežiūros veiklos auditą vykdo Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

VI SKYRIUS VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PRAKTIKA

43 straipsnis. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų teisė verstis visuomenės sveikatos priežiūra

1. Visuomenės sveikatos priežiūra Lietuvos Respublikoje turi teisę verstis asmenys, įgiję nustatytą išsilavinimą ir turintys šio Įstatymo bei kitų teisės aktų nustatyta tvarka tam išduotą ir galiojančią licenciją. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų licencijavimo nuostatus tvirtina Sveikatos apsaugos ministerija.

2. Visuomenės sveikatos priežiūros veiklos sričių ir specialybių, kurioms yra būtina visuomenės sveikatos priežiūros specialisto licencija, sąrašą tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

3. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų teises, pareigas, profesinės etikos reikalavimus ir jų pažeidimų padarinius reglamentuoja Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų profesinės etikos taisyklės. Šias taisykles tvirtina Vyriausybės įgaliota institucija.

4. Licencijas verstis visuomenės sveikatos priežiūra išduoda, įregistruoja, perregistruoja, atnaujina, sustabdo jų galiojimą arba panaikina Sveikatos apsaugos ministerija ar jos įgaliota institucija.

5. Visuomenės sveikatos priežiūros specialisto licencija panaikinama, jeigu:

- 1) asmuo pateikia suklastotus ar klaidingus dokumentus;
- 2) asmuo profesiniais veiksmais padaro žalą visuomenės sveikatai;
- 3) asmuo dėl savo sveikatos būklės negali verstis visuomenės sveikatos priežiūra;
- 4) teismas priima motyvuotą sprendimą panaikinti licenciją verstis visuomenės sveikatos priežiūra.

44 straipsnis. Juridinių asmenų teisė verstis visuomenės sveikatos priežiūros veikla

1. Visuomenės sveikatos priežiūros veiklos sričių, kurioms yra būtina visuomenės sveikatos priežiūros veiklos licencija, sąrašą tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

2. Juridinių asmenų licencijavimą, atestavimą, akreditavimą visuomenės sveikatos priežiūros veiklai vykdo Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

45 straipsnis. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų profesinis tobulinimas

1. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų profesinis tobulinimas yra teorinių ir praktinių žinių tobulinimas.

2. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų teorinio ir praktinio profesinio tobulinimosi formos yra šios:

- 1) mokslo įstaigų, įregistruotų teisės aktų nustatyta tvarka ir turinčių leidimus šiam darbui, organizuoti kursai ir seminarai;
- 2) aukštųjų mokyklų ir visuomenės sveikatos priežiūros specialistų mokslo draugijų organizuojamos mokslinės ir mokslinės praktinės konferencijos;
- 3) įstaigų ir įmonių pagal sutartis su Lietuvos ir užsienio studijų institucijomis organizuoti teorinio ir praktinio tobulinimosi kursai ir seminarai;
- 4) visuomenės sveikatos priežiūros viešojo administravimo subjektų ar jų įsteigtų profesinio tobulinimo, specializuotų visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų ir įmonių, turinčių licenciją versti visuomenės sveikatos priežiūra, organizuoti praktinio tobulinimosi kursai ir seminarai.

3. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų profesinio tobulinimosi pažymėjimai pripažįstami Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka.

4. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų profesinis tobulinimas vykdomas Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

VII SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

46 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

Šis Įstatymas, išskyrus 47 straipsnį, įsigalioja nuo 2003 m. sausio 1 d.

47 straipsnis. Pasiūlymai Vyriausybei ir kitoms institucijoms

1. Vyriausybė iki 2002 m. spalio 1 d. parengia ir pateikia Seimui su šio Įstatymo įgyvendinimu susijusių įstatymų pakeitimų ir papildymų projektus.

2. Vyriausybė ir kitos institucijos iki 2002 m. gruodžio 31 d. parengia ir patvirtina šiam Įstatymui įgyvendinti reikalingus teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

VALDAS ADAMKUS